

Reserapport till Svenska ICOM

COMCOL/ICFA pre-conference,
Annual Conference samt
ICOM:s Generalkonferens

Tema:
Museums and Cultural Landscapes

Bassano del Grappa 30/6–2/7 & Milano 3–9/7 2016

Mico, där generalkonferensen hölls.

Åsa Stenström, Västerbottens museum

Inledning

Jag vill börja denna reserapport med att tacka för resebidraget som möjliggjorde deltagande i en mycket intressant och givande konferens!

Syftet med resan var att delta i ICOM COMCOL:s och ICOM ICFA:s pre-conference och konferens i samband med ICOM:s generalkonferens i Milano. Som enda kandidat till att bli ICOM COMCOL:s nya ordförande från och med årsmötet i juli i Milano var jag också inbjuden att hålla en keynotepresentation i samband med pre-conference i Bassano del Grappa och blev så småningom också vald som ny ordförande för ICOM COMCOL. I samband med det hölls ett styrelsemöte och jag deltog också i flera ICOM-relaterade möten i samband med konferensen. Nedan följer korta rapporter från den mycket givande och innehållsrika konferensperioden.

Pre-conference i Bassano del Grappa

För COMCOL:s och ICFA:s medlemmar började konferensen den 30 juni. Då anlände deltagarna till Bassano del Grappa öster om Milano, i regionen Venetien i närheten av Alperna. Västerbottens museum hade i år möjlighet att delta med fem personer i generalkonferensen, så deltagarna var samlingsantikvarie Lars Holstein, fotoantikvarie Nina Kurdve, konstantikvarie Suzanne Steneberg, avdelningschef för utställningar och pedagogik Helena Magnusson samt jag (avdelningschef för etnologiska undersökningar och samlingar; ordförande i DOSS – Dokumentation av samtida Sverige, samt ordförande i ICOM COMCOL).

Bassano del Grappa var en charmig ort, med många gränder och vackra platser. Bland annat finns där en gammal träbro över floden Brenta, som alltid syns på reklam för orten.

Tre av oss besökte ett litet museum på eftermiddagen, just på andra sidan bron, innan själva pre-conference inleddes. Museet hade temat alpinister och utställningarna berättade främst om soldater och officerare från regionen som deltagit i olika krig genom historien. En bra audioguide ingick i entréavgiften och det som berättades blev dock i mina öron lite problematiskt då berättelserna i stor mängd visade sig vara hyllningar till regionens krigshjältar, som dödat många fiender och ofta själva dött i kriget. Det fanns ingen som helst problematisering kring exempelvis vad kriget innebar för trakten, vilka som var ”fienden” (vilket ju växlade under kriget), vad fascismen ledde till och så vidare – teman som verkligen hade behövts för att lyfta utställningarna. Dock var en del utställningsmontrar bra sammanställda, där foton,

föremål och korta berättelser skapade bra och gripande bilder av krigets verklighet för lokalbefolkningen i Bassano del Grappa.

På kvällen inleddes så pre-conference i Museo Civico Bassano, Bassanos stadsmuseum, i en byggnad som ursprungligen fungerat som kloster. Giuliana Ericano, dåvarande ordförande för ICFA och tidigare museichef i Bassano, inledde tillsammans med Léontine Meijer van Mensch, dåvarande ordförande för COMCOL, med att hälsa alla välkomna. Därefter höll Giuliana en keynote-föreläsning med titeln *Museums and Cultural Landscapes. The Case of Fine Arts Museums in Italy*. Fokus låg på konsten och hur det italienska kulturlandskapet påverkat konstnärer och hur konsten därefter påverkat invånarna genom att bidra till regional och lokal identitet. Därefter var jag själv inbjuden att hålla en keynote-föreläsning, som hade titeln: *Contemporary Collecting and Cultural Landscapes. Community Involvement and Networking*, där jag lyfte exempel på hur man kan arbeta i olika kulturlandskap med fokus på olika sorters dialog mellan museum och det omgivande samhället. Medskapande, samtidsdokumentation, samlingsutveckling, nya berättelser till äldre föremål med exempel från Västerbottens museum, men också andra platser i Sverige, var några teman jag lyfte i föreläsningen. Intressant var att en kommunpolitiker från Bassano kom fram till mig efter föredraget och sade att något liknande som det jag berättade hade hon aldrig hört förekomma i Italien och hon avslutade med att säga "...men vi borde börja jobba så.", vilket var intressant och roligt att höra. Föreläsningen i sin helhet kommer att publiceras av ICOM ICFA tillsammans med konferensens övriga föreläsningar.

Efter keynote-presentationerna fick deltagarna en rundvandring i museet, där mest konst visades. Därefter gick vi vidare till ett museum som visade porslin, keramik och Remondinis tryckeri, som var mycket intressant – både hur tryckeriföremålen exponerades, men också historien om tryckeriet. Därefter följde en femrätters välkomstmiddag med typiskt italiensk mat, fantastiskt god!

Dag två fortsatte därefter med studiebesök på olika museer och platser i det italienska kulturlandskapet. Det var fantastiska platser vi fick besöka, såsom *Museo Civico i Asolo*, *Villa Barbaro i Maser* (ett av UNESCO:s världsarv, från 1500-talet), *Gipsoteca Canoviana i Possagno* (om skulptören Antonio Canova född 1766 i Possagno, men som hade sin stora karriär i Venedig och Rom), *Villa Emo i Fanzolo* (ytterligare ett av UNESCO:s världsarv från 1500-talet), *Domen i Castelfranco*, samt *Museo Casa de Giorgione i Castelfranco*.

De båda villorna var mycket välbevarade och den första var privatägd och beboddes till delar av en äldre dam, som vi också av en slump träffade och pratade lite med, och den andra var ägd av en bank. Gipsoteca Canoviana var intressant då de förutom en mängd skulpturer av Antonio Canova också visade hur de tillverkats steg för steg. En mycket intressant del.

Tyvärr var det lite för många besök på en dag. Det var väldigt varmt och alla museer hade marmorgolv, så många deltagare blev trötta, fick ont i benen och orkade inte följa med på allt.

Intressant var att höra hur alla guider upphöjde konstnärerna och deras verk och man fick känslan av att genom att ha en känd konstnär från sin by/sitt samhälle så får byn/samhället en hög status.

Jag saknade dock en mer kulturhistorisk kontext till konstsamlingarna och återigen mer problematisering. Även genusperspektivet är skevt – det är nästan bara män som upphöjs och berättas kring! Det enda undantaget fanns i Stadsmuseet i Asolo, där två kvinnors berättelser fick ta plats.

Dag tre gick vidare i samma höga tempo. Då besökte vi grannstaden Padua, som var mycket vacker och spännande – en plats man vill återvända till och utforska mer. Där var det framför allt två av besöken som var mycket inspirerande, det första var att få se Giottos fresker i *Cappella degli Scrovegni* – det var en fantastisk upplevelse att se freskerna från golv till tak, försiktigt konserverade och välbevarade. Väl värt ett besök! Innan man får gå in i kapellet får man se en film i en klimatsluss för att det inte ska bli klimatförändringar i lokalen med freskerna. Därefter får man vistas max 15 minuter i lokalen – och de minuterna går fort!

Museo Civico Padova med Sala del Romanini ligger alldeles intill kapellet och där fick vi också en visning.

Det sista studiebesöket var dagens andra favorit: *Museo del Precinema*. En äldre kvinna, Laura Minici Zotti, har byggt upp samlingen och hon var med vid visningen. Då hon inte kunde engelska var en mycket engagerad och duktig guide och tolk den som visade oss runt, hon visade sig också vara ansvarig för att katalogisera samlingen. Samlingen består av laterna magicas och mängder av bilder från begynnelsen av visning av denna typ av rörlig bild, fram tills filmkameran och -projektorn kom. I utställningen fanns också många prova på-apparater, mycket pedagogiska och roliga, som visade hur olika processer fungerar. Man blev förtrollad av berättelserna, föremålen och den äldre kvinnan, som alltså själv rest runt och visat bilder/film under hela sitt liv och samtidigt byggt upp samlingen. En fantastisk upplevelse!

Därefter avslutades pre-conference och en buss tog oss till Milano, som välkomnade oss med åska och störtregn. Övriga deltagare hade därefter en ledig dag innan själva konferensen började. För mig blev det dock möten inom ICOM hela dagen, lite praktik inför att bli vald som ordförande för ICOM COMCOL lite senare under konferensen.

ICOM:s generalkonferens i Milano

Årets generalkonferens gick alltså av stapeln i Milano och lockade runt 3500 ICOM-medlemmar. Temat var *Museums and Cultural Landscapes*, ett mycket passande tema då hela Italiens kulturlandskap är som ett museum i sig. Arrangemanget var mycket professionellt och välordnat och keynote-föreläsarna väl valda och flera var mycket inspirerande! Särskilt intressanta var Orhan Pamuks föreläsning (via video) samt den paneldiskussion om museernas roll där bland annat David Fleming från Liverpool museum ingick, där fokus på museernas roll och ansvar att arbeta med sociala frågor och mänskliga rättigheter bland annat togs upp.

Generalkonferensen hölls i den stora konferensanläggningen MiCo och bra och luftkonditionerade utrymmen fanns för både de stora sessionerna och de lite mindre. Då konferensen hölls i Milano i juli så innebar det runt +30° utomhus. Måltiderna serverades snabbt och smidigt i det stora mässområdet som fanns inne i konferensanläggningen, men de var kanske inte de smakrikaste och största. På mässområdet fanns utställare som presenterade allt från utställningsmontrar till litteratur med museer som gemensam nämnare. Även en utställning om ICOM:s historia hade satts samman till konferensen, då ICOM fyllde 70 år i år.

COMCOL:s och ICFA:s program under generalkonferensen

Under generalkonferensen höll COMCOL och ICFA i ett tre dagars gemensamt konferensprogram. Temat knöt an till generalkonferensens tema och hade fokus på samlingar och insamling utanför museerna, i kulturlandskapet, och temat sammanfattades i rubriken *Art, Collecting and the Sense of Place: an Integral and Integrated Approach towards Arts, Other Heritages and Collecting*. Med detta följde ett digert program, med viss tyngdpunkt på konst och konstsamlingar.

Sessionen under dag ett hade rubriken *Meaning of Heritage*, där framför allt Claudia Portos (Brasilien) föreläsning om *Mapping and Sharing Collections* var mycket intressant. Hon diskuterade bland annat om medskapande och samtidsdokumentation med hjälp av digitala verktyg.

Även Helene Vollgraafs föredrag *Sense of Place and Political Transformation: a Perspective from South Africa* stack ut, där hon diskuterade om vandalism på minnesmonument och offentlig konst som pågår i Sydafrika efter Nelson Mandelas död. Utvecklingen ser tyvärr inte bra ut där. Också Hadi Zandkarimi från Iran hade en intressant föreläsning om utvecklingen av museer i Iran, under rubriken *The Influence of Waqf on the development of Museums in Iran*.

Dag två var rubriken på den första sessionen *Shared Responsibility* och Klaus Weschenfelder (Tyskland), som också var moderator för sessionen, inledde med en intressant introduktion kring *Common Heritage – Divided Responsibility*. Även Alexandra Bounias föredrag *Public Art in the City of Athens: Shared Responsibility as a New Form of Collecting and Caring* var mycket intressant. Hon berättade bland annat om en rörelse som kallas Atenistas, som bygger utställningar för alla via internet och bidrar till delaktighet och demokrati kring konst och kulturarv i Aten.

Nästa session under dag två hade temat *Memory of Fine Art Museums* och mycket intressant avhandlades. Nicole Moolhuijsens föredrag *Collecting Fine Art to Cultural Landscapes. Participatory Frameworks of Interpretation and Display* stack ut och var mycket intressant. Hon diskuterade bland annat kring konsten som en väg att involvera människor i dialog kring tolkningar av konstverk. Genom minnesinsamling skapar de också konstsamlingar som är relevanta för det samtida samhället.

Dag tre innehöll en session på temat *Historic Houses and their Fine Art* där den första föreläsningen var av stort intresse. Eloy Koldewey från Nederländerna diskuterade under rubriken *Interior Ensembles: the Added Values of Objects in their Surroundings* om de lagskydd som historiska byggnader har i Nederländerna, men som inte omfattar föremålen i byggnaderna. Det skapar bekymmer då det finns finansiering för att restaurera och hålla byggnaderna i skick, men inga medel för bevarande och konservering av föremålen som är en del av byggnadernas historia. En intressant diskussion följde kring detta.

Dag tre avslutades med COMCOL:s årsmöte där bland annat verksamhetsberättelse och ekonomisk redovisning togs upp. Den nya styrelsen för COMCOL blev vald och består nu av mig som ordförande; Danielle Kuijten, Nederländerna, som vice ordförande; Helene Vollgraaf från Sydafrika som sekreterare; Tanja Rozenbergar,

Slovenien, som kassör och övriga ledamöter är: Kipro Lagat, Kenya; Riitta Kelä, Finland; Virginia Curry, USA; Claudia Porto, Brasilien, samt Kim Smith, Irland. Den avgående ordföranden Léontine Meijer van Mensch avtackades med presenter och tal.

Dag fyra var en exkursionsdag då COMCOL:s och ICFA:s konferensdeltagare började dagen med studiebesök på det mycket intressanta konstmuseet *Pinacoteca Brera* i Milano. Museichefen James Bradburne mötte oss och höll ett mycket inspirerande välkomsttal. Många verk av de mest kända konstnärerna visas i museet som är mycket väl värt ett besök. Intressant är också att de har en publik konservatorsateljé mitt i museet, där besökarna kan se hur konserveringen av konstverken går till. Där finns också några klimatstyrda arkiv med glasväggar, där man kan se några av de verk som inte är utställda. Dock gav det inte så mycket annat än att man kunde se att det fanns rader av kompaktsystem med konstverk hängande i, det var bara ett fåtal som blev tillgängliga på detta vis.

Efter lunch blev det en bussresa till Gazzada och ytterligare en välbevarad villa: Villa Cagnola. Där fick vi en mycket intressant visning av villan och alla dess fantastiska föremål och en intressant avslutande diskussion. Därefter gick bussen tillbaka till Milano och besök vid ytterligare ett museum: Boschi di Stefano, med en stor samling föremål och konstverk, innan en del av oss åk till en gemensam COMCOL – ICFA avslutningsmiddag på en restaurang i närheten. Ett stort tack riktades till Giuliana Ericani, som varit COMCOL:s och ICFA:s guide till alla italienska museer och kulturlämningar deltagarna fick ta del av från pre-conference till denna dag.

Även nästkommande dag var en exkursionsdag, denna gång med ICOM som arrangör. En stor mängd valbara alternativ till exkursioner presenterades inför konferensen och tre av oss från den västerbottniska delegationen valde att åka till Turin för att få möjlighet att besöka *Museum of Resistance*. Dagen innehöll dock mycket mer än besök på museet. Den började med en rundvandring i Turins jugendområde, med fantastiska byggnader. En duktig guide berättade samtidigt om Turins historia och samtid, om kungahus och huvudstadseran, om fotboll och den moderna konst som präglar staden – samt mycket mera!

Därefter besökte vi *GAM* (Galleria Civica d'Arte Moderna), som hade en intressant text på fasaden: *All art has been contemporary*. Intressant och viktigt att komma ihåg! Varje konstverk är en spegling av sin tid. I utställningarna hade de ställt ut mycket intressant konst utifrån teman. Ett spännande grepp som gjorde att konstnärer från olika tider och platser kunde illustrera samma teman. Det blev då också en dialog kring historien inom dessa teman genom sina olika konstuttryck från sina olika samtid. Det blev ett av de mest givande och intressanta konstmuseibesöken under tiden i Italien. I museet bjöd också Turins stad på en god lunch.

Efter lunch blev det mer stadsvandring innan vi slutligen fick besöka det efterlängtrade *Museum of Resistance*. Av någon anledning fick vi bara 45 minuter på museet, i programmet stod det 1 ½ timme, vilket var tråkigt då det blev lite stressigt att ta del av all verksamhet. Museichefen guidade oss runt och berättade om museet som visade sig vara lika intressant som vi hade hoppats! De visade arkivalier digitalt på bord med touchscreens och i skärmar. Varje tema byggde på berättelser och arkivalier och hade alltid både en man och en kvinna som berättare. Enbart ett föremål var utställt i museet: en stol där fångar blivit torterade och avrättade under andra världskriget. På

väggen bakom projicerades namnen på alla avrättade personer. Mycket gripande och starkt. Perioden som skildras är 1938–1948. År 1938 drev Mussolini igenom de italienska raslagarna och år 1948 antogs den demokratiska republikanska författningen, därav valet av period. Berättelserna skildrar både krig och vardag under perioden. Utställningen avslutas med att man får höra om och tänka till om frihet, demokrati och mänskliga rättigheter. Museet är inrymt i två byggnader och i den andra är det mer samtida frågor som diskuteras. Man har där problematiserat kring teman: man – kvinna; maskin – människa; motstånd – makt; icke-vita – vita. Museichefen höll en mycket intressant visning i båda byggnaderna och vi utbytte kontaktpuppgifter för vidare dialog kring samtidsdokumentation.

Dagen efter började så uppdraget som ordförande för COMCOL med att vara med i det officiella arbetet inom ICOM. Möten avlöste varandra under dagen med omröstningar och beslut i diverse frågor. Ny ordförande för ICOM valdes exempelvis, liksom ny Advisory board. Det var intressant att se hur arbetet inom ICOM går till bakom kulisserna och jag ser fram emot de kommande tre åren!

Generalkonferensen avslutades därefter med en avslutningsfest då ICOM-fanan högtidligt lämnades över till nästa arrangerande land, Japan (Kyoto). Dock hölls avslutningen i för små lokaler, alla fick inte plats och det blev varmt och trångt. Maten serverades i en trädgård, där det tyvärr blev lite kaotisk, med för många deltagare och för lite mat. Vi avvek och åt vår avslutningsmiddag på egen hand på en restaurang istället. I övrigt var dock arrangemanget mycket bra och jag åkte hem fylld med inspiration, nya intryck och nya utmaningar!

Ser också redan fram emot nästa år, då COMCOL:s konferens kommer att gå av stapeln i Umeå den 5–10 december, i samarbete med Svenska ICOM, DOSS – Dokumentation av samtida Sverige, Norsam – Samtid och museer (nordiskt nätverk för samtidsdokumentation och forskning vid museer), Västerbottens museum, samt ytterligare aktörer.

Avslutar härmed reserapporten med att än en gång tacka Svenska ICOM för resebidraget som gjorde det möjligt att delta i generalkonferensen, i styrelsemöten, i ICOM:s möten, samt hålla min keynote, nätverka och bygga vidare internationella kontakter och kunskaper som kommer till användning i det dagliga arbetet vid Västerbottens museum i Umeå.

Ett stort tack!